

KOMPETENSBESKRIVNING

**LEGITIMERAD SJKSKÖTERSKA MED
SPECIALISTSJKSKÖTERSKEEXAMEN MED
INRIKTNING MOT INTENSIVVÅRD**

INNEHÅLL

- 2 Förord
- 3 Syfte
- 3 Bakgrund
- 4 Arbetsprocess
- 4 Arbetsgrupp
- 5 Kompetensbeskrivning
- 5 Omvårdnadens teori och praktik
 - Bemötande, information och patientnära undervisning*
 - Undersökningar och behandlingar*
 - Främja hälsa och förebygga ohälsa*
 - Säkerhet och kvalitet*
- 8 Forskning, utveckling och utbildning
- 9 Ledarskap
 - Samverkan i vårdkedjan*
- 10 En profession i utveckling
- 11 Litteraturlista

FÖRORD

Riksföreningen för anestesi och intensivvård bildades 1962 och är en intresseförening för specialistsjuksköterskor och studerande som i huvudsak är verksamma inom akutsjukvård. De flesta medlemmarna är specialistsjuksköterskor med inriktning mot anestesi eller intensivvård. År 2011 har Riksföreningen cirka 3000 medlemmar. Syftet med föreningen är att främja forskning, utveckling och utbildning inom yrkesområdet och förmedla detta till medlemmarna.

Specialistsjuksköterska med inriktning mot intensivvård är en skyddad yrkesbeteckning sedan 2001. Det innebär att man är legitimerad sjuksköterska som genomgått specialistutbildning och avlagt examen med inriktning mot intensivvård på avancerad nivå. Före år 2001 kunde sjuksköterskor efter grundutbildning vidareutbilda sig inom intensivvård. Den utbildningen ger inte en skyddad yrkesbeteckning. Sjuksköterskor med äldre utbildning kan ansöka om validering och efter eventuell komplettering erhålla en specialistsjuksköterskeexamen mot intensivvård med skyddad yrkesbeteckning.

I detta dokument kommer benämningen intensivvårdssjuksköterska att användas genomgående. Denna kompetensbeskrivning presenterar de kunskaper och färdigheter som intensivvårdssjuksköterskor bör ha för att arbeta inom intensivvård.

Kompetensbeskrivningen har ett övergripande perspektiv som beskriver de kompetenser som behövs för att kunna ge en god och säker vård.

SYFTE

Syftet med kompetensbeskrivningen är att:

- tydliggöra kompetensen och den professionella rollen för blivande samt yrkesverksamma intensivvårdssjuksköterskor
- säkerställa den kompetensen som behövs för att ge patienter och närstående en god och säker vård
- tydliggöra kompetensen och den professionella rollen för övriga yrkesgrupper i vården
- utgöra vägledning vid utformning av kursplaner och genomförande av utbildning vid landets universitet och högskolor
- utgöra ett stöd för arbetsgivare vid anställning av intensivvårdssjuksköterskor
- medverka till hälso- och sjukvårdens utveckling inom intensivvård
- utgöra ett stöd för politiker och andra beslutsfattare vid planering och organisering av intensivvårdsverksamhet.

BAKGRUND

I början av 1950-talet etablerades progressive patient care-avdelningar i USA, för patienter med utökat behov av observation och behandling. I Sverige etablerades den första intensivvårdsavdelningen (IVA) i Borås 1952. Fler intensivvårdsavdelningar utvecklades sedan i samband med den polioepidemi som drabbade Sverige.

Utvecklingen av intensivvården har gått snabbt, vilket innebär att en allt större andel äldre och multisjuka patienter i dag erbjuds en komplicerad vård och behandling. De patienter som intensivvårdssjuksköterskan vårdar idag är kritiskt sjuka med svikt i ett eller flera organ.

I en hälso- och sjukvård med fler och mer komplicerade behandlingsmetoder ökar behovet av kunskap om och förståelse för de fysiologiska processerna. Användandet av alltmer medicinskt teknisk utrustning understryker detta. Kravet på intensivvårdssjuksköterskans kompetens inom medicin, behandling, teknik och omvårdnad ökar. Vilket kräver behov av kontinuerlig utbildning och uppdatering inom aktuell forskning.

I början på 1960-talet startade den första vidareutbildningen för sjuksköterskor inom intensivvård. Sedan dess har utbildningen

successivt förändrats och utvecklats. Dagens intensivvårdssjuksköterska ska verka för en personcentrerad och patientsäker vård där bedömning av patientens fysiska, psykiska, sociala och existentiella behov ingår.

En stor del av den moderna intensivvården handlar om att förebygga och inte bara behandla redan uppkommen svikt. Att vara proaktiv, det vill säga att "ligga steget före" och ha handlingsberedskap för oväntade situationer är egenskaper som är nödvändiga hos intensivvårdssjuksköterskan. Arbetet skall också präglas av ett holistiskt och etiskt förhållningssätt.

Dagens intensivvårdssjuksköterskor behöver kompetens för att kunna följa patienten genom hela vårdförloppet, både före intensivvård, under vårdtiden på intensivvårdsavdelningen samt under eftervården.

Behovet av intensivvård ökar och med det behövs fler sjuksköterskor med specialistkompetens. Tillgången på intensivvårdssjuksköterskor med specialistutbildning inom intensivvård kommer att spela en stor roll för utvecklingen av intensivvården både inom öppen och slutenvård i Sverige.

ARBETSPROCESS

Hösten 2007 påbörjades arbetet med att ta fram en kompetensbeskrivning för intensivvårdssjuksköterskor. Riksföreningen för anestesi och intensivvård tillsatte en arbetsgrupp bestående av medlemmar med olika erfarenheter och arbetsuppgifter inom intensivvård och arbetet har skett i samarbete med Svensk sjuksköterskeförening.

Arbetet inleddes med en genomgång av relevant litteratur inom området. Ett frågeformulär konstruerades och användes som reflektionsunderlag av sjuksköterskor på intensivvårdsavdelningar. Frågeformuläret skickades även till de lärosäten i Sverige som ger specialistutbildning inom intensivvård.

ARBETSGRUPP

I arbetsgruppen har följande personer ingått:

Eva Barkestad, legitimerad sjuksköterska, intensivvårdssjuksköterska, Anestesi och intensivvårdskliniken, Danderyds sjukhus, Stockholm. Styrelseledamot i Riksföreningen för anestesi och intensivvård

Marianne Birke Englid, legitimerad sjuksköterska, intensivvårdssjuksköterska, Anestesi och intensivvårdskliniken Karolinska Universitetssjukhuset, Huddinge, Stockholm

Jenny Jakobsen, legitimerad sjuksköterska, intensivvårdssjuksköterska, SUS Intensivvårdskliniken, Malmö

Catharina Larsson, legitimerad sjuksköterska, intensivvårdssjuksköterska, SUS Intensivvårdskliniken, Malmö

Materialet från reflektionerna sammanställdes och bildade grund för ett utkast till kompetensbeskrivningen.

Ytterligare kunskaper har inhämtats i samband med att arbetet presenterats i föreningens tidning *Anlva Ventilen*, på två Anlva kongresser, på föreningens hemsida samt i nätverksgruppen inom intensivvård.

Styrelsen för Riksföreningen för anestesi och intensivvård har fortlöpande informerats och kommenterat arbetet. Det slutliga förslaget skickades till en referensgrupp och styrelsen. Beslut om publicering av den färdiga kompetensbeskrivningen togs av Riksföreningens styrelse.

Magdalena Lindbast, legitimerad sjuksköterska, intensivvårdssjuksköterska, SUS Intensivvårdskliniken, Malmö

Eva Söderlund, legitimerad sjuksköterska, intensivvårdssjuksköterska, Intensivvårdsavdelningen, Norrtälje sjukhus, Norrtälje. Redaktör för *Anlva Ventilen*

Eva Åkerman, legitimerad sjuksköterska, intensivvårdssjuksköterska, SUS Intensivvårdskliniken, Malmö. Vice ordförande Riksföreningen för anestesi och intensivvård

Adjungerad rådgivare till arbetsgruppen:

Birgitta Wedahl, sakkunnig i utbildningsfrågor, Svensk sjuksköterskeförening

KOMPETENSBEKRIVNING

Riksföreningen för anestesi och intensivvård har valt att utforma dokumentet för intensivvårdsjuksköterskan utifrån de tre huvudområden som Socialstyrelsen använder i sin kompetensbeskrivning för legitimerad sjuksköterska:

Omvårdnadens teori och praktik	Forskning, utveckling och utbildning	Ledarskap
---------------------------------------	---	------------------

De tre områden inrymmer flera delområden. Helhetssyn, etiskt förhållningssätt och patientsäkerhet genomsyrar samtliga kompetensområden.

OMVÅRDNADENS TEORI OCH PRAKTIK

Området innefattar intensivvårdsjuksköterskans professionella kunskap inom specifik omvårdnad och medicinsk vetenskap i en högteknologisk miljö.

Intensivvårdsjuksköterskan ska kunna:

- vårda patienter, med svikt i ett eller flera organ, med skiftande diagnoser, i alla åldrar, oavsett kulturell eller etnisk bakgrund
- utifrån patientens individuella omvårdnadsbehov identifiera, bedöma, övervaka, utföra och utvärdera omvårdnadsåtgärder
- utifrån fysiologi och patofysiologi ge akut, kurativ, rehabiliterande och palliativ behandling/omvårdnad
- handlägga, utföra och utvärdera ordinerade medicinska åtgärder
- monitorera och handha medicinteknisk utrustning samt utvärdera information från avancerad monitorering och klinisk undersökning
- ha handlingsberedskap för förändringar i patientens tillstånd
- minimera risker, förebygga ohälsa samt bevara och stödja patientens egenförmåga till välbefinnande
- arbeta preventivt för god postoperativ återhämtning
- integrera evidens, vetenskapliga resultat och beprövad erfarenhet i patientomvårdnaden. ▶

Bemötande, information, patientnära undervisning

Intensivvårdssjuksköterskan ska kunna:

- identifiera och hantera komplexa frågeställningar samt visa ett professionellt och etiskt förhållningssätt gentemot patienter och närstående
- visa respekt för patientens integritet och värdighet samt verka för den enskilda individens rätt till självbestämmande
- visa respekt för närstående samt integrera och stödja dem i vården
- informera, undervisa, patient och närstående om åtgärder, monitorering och medicinskteknisk utrustning
- stödja och informera patient och närstående vid vård i livets slutskede
- stödja och informera närstående i samband med vård av donator inför organdonation
- bemöta och hantera kris och sorgereaktioner samt stödja copingstrategier
- bemöta människor inom olika kulturer, utifrån deras individuella behov samt vid behov erbjuda psykosocialt stöd.

Undersökningar och behandlingar

Intensivvårdssjuksköterskan ska kunna:

- övervaka patientens vitala funktioner och utifrån tillgängliga information, identifiera, initiera och utföra ordinerade åtgärder samt utvärdera dem
- utifrån farmakologi, farmakokinetik, farmakodynamik, gällande lagstiftning och lokala rutiner bereda och administrera ordinerade läkemedel på ett säkert sätt, samt observera, utvärdera och dokumentera effekterna
- övervaka, administrera, dokumentera och prioritera patientens behov av vätska och nutrition
- utifrån patientens individuella behov identifiera, använda mätinstrument, bedöma, åtgärda och utvärdera till exempel smärt lindring och sedering
- planera, identifiera risker, medverka i utförandet av omvårdnad under transport av svårt sjuk patient
- planera, förbereda, medverka i samband med specifika undersökningar och behandlingar.

Främja hälsa och förebygga ohälsa

Intensivvårdsjuksköterskan ska kunna:

- informera, stödja och stimulera patientens förmåga till egenvård för att bevara patientens fysiska, psykiska och sociala välbefinnande både inom intensiv- och postoperativ vård
- använda olika kommunikationsmetoder, interagera och arbeta stödjande för att kunna kommunicera med svårt sjuka och/eller sederade patienter samt deras närstående
- utifrån individuellt anpassad vård förebygga komplikationer, till exempel intensivvårdsdelirium och critical illness
- verka för och främja att patientens kroppsuppfattning bevaras samt motverka fysisk och psykisk inaktivitet och komplikationer
- arbeta enligt riktlinjer för basala hygienrutiner vid omvårdnad, ha kunskap om vårdrelaterade infektioner och arbeta för att förebygga vårdrelaterade infektioner och komplikationer
- skapa en vårdmiljö som främjar patientens och närståendes psykiska, fysiska och sociala välbefinnande.

Säkerhet och kvalitet

Intensivvårdsjuksköterskan ska kunna:

- arbeta i en högteknologisk miljö och delta i utvecklingen av patientnära system
- hantera och ansvara för medicinsktekniska produkter utifrån gällande lagar, författningar och riktlinjer
- identifiera smittfarliga sjukdomar och motverka dess spridning utifrån gällande säkerhetsrutiner vid smittfarliga sjukdomar, smittskyddslagstiftning regionalt och nationellt
- utifrån vetenskap och erfarenhetsbaserad kunskap kritiskt granska och utvärdera olika ordinationer, behandlingsformer och omvårdnadsinterventioner
- skapa kontinuitet och trygghet för patienten genom att personalen i ett interprofessionellt samarbete utarbetar individuella vårdplaner och arbetar enligt standardiserade riktlinjer
- aktivt arbeta med avvikelserapportering och riskanalyser för att upprätthålla en hög patientsäkerhet.

FORSKNING, UTVECKLING OCH UTBILDNING

Området innefattar intensivvårdsjuksköterskans delaktighet i forskning och utveckling. Genom integrering av bästa möjliga evidens i den dagliga vården utvecklas patientvården. Området innefattar också undervisning och handledning av studenter och kollegor.

Intensivvårdsjuksköterskan ska kunna:

- se sambandet mellan vetenskap och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen
- söka och kritiskt granska aktuell forskning och utveckling inom professionen
- initiera och leda förbättringsarbeten
- implementera och använda evidensbaserade forsknings resultat i det kliniska omvårdnadsarbetet
- initiera, stimulera, delta i och självständigt utföra omvårdnadsvetenskaplig och/eller tvärvetenskaplig forskning
- initiera och delta i att utarbeta riktlinjer, PM och Guidelines i samverkan med andra vårdenheter
- handleda studenter och kollegor utifrån ett pedagogiskt reflekterande förhållningssätt
- aktivt delta i kunskapsutbyte på regional, nationell och internationell nivå.

LEDARSKAP

Området innefattar förmåga att leda, planera och utveckla arbetet samt samarbeta med företrädare inom hälso- och sjukvården och andra samhällsfunktioner. Ledarskapet inkluderar att stödja interprofessionell samverkan på alla nivåer.

Intensivvårdsjuksköterskan ska kunna:

- systematiskt leda, prioritera, informera och fördela vårdarbetet i teamet utifrån en personcentrerad vård
- medverka till att introduktion och kompetensutveckling är väl fungerande och ständigt uppdateras och utvecklas
- uppmärksamma och utveckla olika individers förmågor och kompetens för en väl fungerande helhet
- arbeta för att delaktighet och bekräftelse för den enskilda medarbetaren genomsyrar verksamheten
- i händelse av hot, kris och katastrof agera och leda utifrån verksamhetens katastrofplan
- identifiera konflikter och finna strategier för problemlösning
- medverka i utformandet av den egna verksamhetens mål och värdegrund
- arbeta kostnadseffektivt och utnyttja resurserna optimalt.

Samverkan i vårdkedjan

Intensivvårdsjuksköterskan ska kunna:

- arbeta strukturerat och interprofessionellt i samarbete vid akut omhändertagandet av akut sjuka patienter
- initiera och samverka med olika yrkesgrupper och vårdteam för att patienten ska få bästa möjliga omhändertagande i hela vårdförloppet
- förbereda och följa upp utskrivning till annan vårdnivå samt dokumentera och rapportera i samband med överflyttning av patient så att patientsäkerheten bibehålls
- arbeta konsultativt mot andra verksamheter genom att ge råd och stöd till vårdavdelningar
- aktivt medverka i utveckling av fungerande vårdkedjor interprofessionellt och över verksamhetsgränser.

EN PROFESSION I UTVECKLING

Specialistsjuksköterska med inriktning mot intensivvård behöver kontinuerligt fördjupa sin kunskap inom omvårdnad, biomedicin, pedagogik, hälsa och ledarskap.

Intensivvårdssjuksköterskan bör fördjupa sin kompetens genom:

- extern och intern utbildning
- utbildning med klinisk inriktning, till exempel Fellowship
- utbildning och forskning inom omvårdnad, biomedicin och teknik inom universitet och högskola
- kunskap i informations- och kommunikationsteknologi förbättrings-, kvalitets- och utvecklingsarbete
- klinisk forskning
- kunskap i organisation och ledarskap
- kunskap i pedagogik, handledning och mentorskap
- kunskap i stresshantering och samtalspedagogik.

Behovet av högteknologisk vård kommer sannolikt att öka. Intensivvårdssjuksköterskor kommer att vara verksamma i många olika vårdmiljöer både inom sjukhuset och i den avancerade hemsjukvården.

Utmaningen är att öka intresset för utbildning till intensivvårdssjuksköterska vilket kan ske i grundutbildningen genom verksamhetsförlagd utbildning eller att legitimerade sjuksköterskor hospiterar på en intensivvårdsavdelning.

För att möta framtidens utveckling måste:

- kliniska lektorat inrättas på intensivvårdsavdelningarna för att stödja forskning och utveckling inom speciell omvårdnad
- professurer inom omvårdnad/intensivvård inrättas
- interprofessionellt samarbete med nationella och internationella nätverk och intresseorganisationer utvecklas
- konsulterande verksamhet inom öppen och slutenvård.

LITTERATURLISTA

International Council of Nurses. (2007). *ICN:s etiska kod för sjuksköterskor*. Stockholm.

Lindblad Fridh M. (2003). *Från allmänsjuksköterska till specialist-sjuksköterska: En studie av erfarenheter från specialistutbildningen och från den första yrkesverksamma tiden inom intensivvården*. Doktorsavhandling. Högskolan i Jönköping, Hälsohögskolan, Avd. för omvårdnad.

Socialstyrelsen. (2005). *Kompetensbeskrivning för legitimerad sjuksköterska*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsens författningssamling (SOSFS) 2011:9.
Ledningssystem för kvalitet och patientsäkerhet.
Stockholm: Socialstyrelsen.

Standardiseringskommissionen i Sverige- SIS. (2002). SS 624070
Ledningssystem för kompetensförsörjning – Krav.
Stockholm: Standardiseringskommissionen i Sverige.

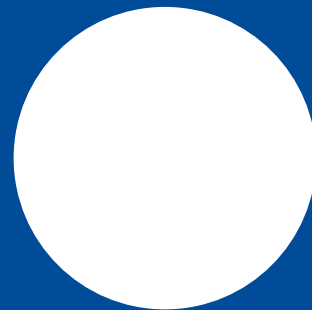
Svensk sjuksköterskeförening. (2008). *Strategi för att utveckla vården*. Stockholm: Svensk sjuksköterskeförening.

Svensk sjuksköterskeförening. (2008). *Strategi för sjuksköterskans hälsofrämjande arbete*. Stockholm: Svensk sjuksköterskeförening.

Svensk sjuksköterskeförening. (2010). *Strategi för utbildningsfrågor*. Stockholm: Svensk sjuksköterskeförening.

**RIKSFÖRENINGEN FÖR ANESTESI OCH INTENSIVVÅRD
& SVENSK SJKSKÖTERSKEFÖRENING**

KOMPETENSBEKRIVNING

LEGITIMERAD SJKSKÖTERSKA MED SPECIALISTSJKSKÖTERSKEEXAMEN MED INRIKTNING MOT INTENSIVVÅRD

Riksföreningen för
anestesi och intensivvård

E-post: styrelsen@aniva.se
Hemsida: www.aniva.se

Svensk sjuksköterskeförening
Baldersgatan 1
114 27 Stockholm
Tfn: 08-412 24 00
Fax: 08-412 24 24

E-post: ssf@swenurse.se
Hemsida: www.swenurse.se